

קמד עירובין דף עז עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש)

אין ברוחב החוליא והבור מקום של ארבעה טפחים שיכול
להשתמש בו, שהרי חלל הבור אינו ראוי לשימוש. **אָלָא מַאי אֵית**
לָךְ לְמִידָּה – מה יש לך לומר ולהשיב, ראוי החלל להצטרף עם
החוליא, על ידי דַּמְנָה מִידָּה – שמניח דף או אבן על פי הבור,
וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּכָךְ גַּם מַעַל חֲלַל הַבּוֹר, ולכן חלל הבור מצטרף לחוליא
לרוחב ארבעה טפחים אף כשלא הניח הדף, **הָכָא נָפִי** – כמו כן
כאן בענינו, מקום היתדות ראוי לשימוש בנוחות על ידי דַּמְנָה
מִידָּה – שמניח עליהם דף או ששוחט עליהם בגד, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ שם,
ולכן מקומם נחשב מקום רחב ארבעה הראוי לשימוש, וחייב
אפילו אם לא הניח דף.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין סולם העשוי לצורך
מיעוט כותל של עשרה טפחים, אם צריך שיגיע הסולם לראש
הכותל ממש: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל**, כּוֹתֵל שְׂגוּבָהוּ עֲשָׂרָה
טפחים, צָרִיךְ סוֹלֵם שְׂאֻרְכּוֹ אַרְבָּעָה עָשָׂר טפחים כדי לְהִתִּירוֹ, לפי
שצריך להרחיק את רגלי הסולם ארבעה טפחים מהכותל, שסולם
זקוף אינו נוח לעלות בו, וכשמרחיק את רגלי הסולם ארבעה מגיע
ראש הסולם לראש הכותל. **רַב יוֹסֵף אָמַר**, אֲפִילוּ יִהְיֶה אוֹרֶךְ
הסולם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר טפחים וּמִשְׁהוּ דִּי בָכָךְ, שכשמרחיק את רגליו
מהכותל ארבעה טפחים יגיע ראשו לתוך הטפח העליון הסמוך
לראש הכותל, ודי בכך, ולא צריך שיגיע לראש הכותל ממש.
אֲבִי אָמַר, אֲפִילוּ יִהְיֶה אוֹרֶךְ הסולם אֶחָד עָשָׂר טפחים וּמִשְׁהוּ דִּי
בָכָךְ, משום שכשמרחיק את רגלי הסולם ארבעה טפחים מהכותל,
יפגע ראשו בתוך שלשה טפחים הסמוכים לראש הכותל, והרי כל
דבר שהוא בתוך שלשה טפחים, נחשב ככלוד, ונמצא שראש
הסולם מחובר לראש הכותל. **רַב הוֹנָא בְּרִיהּ דְּרַב יְהוֹשֻעַ אָמַר**,
אֲפִילוּ אם גובה הסולם שְׁבַע טפחים וּמִשְׁהוּ גַם מוֹעִיל, שסובר
כדעת רב להלן, שסולם זקוף ממעט, וכשמעמידו בזקיפה מגיע
ראשו לתוך שלשה טפחים הסמוכים לראש הכותל ומועיל בתורת
כלוד (צִיּוּר ג).
הגמרא מבררת הדעה שסולם זקוף ממעט: **אָמַר רַב, סוֹלֵם העומד**
זָקוּף על הכותל ללא שיפוע, הרי הוא כְּמַעֲטָה בגובה הכותל, ודין
זה הוא כְּמַעֲטָה – שמעתי מרבתי, **וְלֹא יִדְעָנָא מַאי טַעְמָא** – אבל איני
יודע טעמו, שהרי אינו נוח לעלות בו. תמזה הגמרא: **אָמַר שְׁמוּאֵל**,
וְלֹא יָדַע אָבָא טַעְמָא דְּהָא מִלְּתָא – וכי לא ידע רב הטעם של דבר
זה. מִידָּה דְּהָא אֵיזְצִיטָבָא עַל נָפִי אֵיזְצִיטָבָא – הרי זה דומה לאיצטבא
על גבי איצטבא, ששנינו לעיל (עז) שמועיל, אף ששתי
האיצטבאות עומדות אחת מעל חברתה במכון.
הגמרא מבארת אלו איצטבאות וסולמות אין צריך לקובעם בארץ
כדי למעט את הכותל: **אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי חִיָּא**, דְּקָלִים חֲתוּכִים
שְׂבָבְכָל, שהניחם סמוך לכותל למעט את גובהו, **אֵינָן צָרִיבִין קָבַע**
– חיבור לקרקע. שואלת הגמרא: **מַאי טַעְמָא** – מה הטעם שהם
ממעטים באופן זה, הלא הם מותרים בטלטול בשבת, מפני שהם
עליהם תורת כלי, שראויים הם לשיבה, ולעיל (עז) נתבאר שדבר
המותר בטלטול אינו ממעט. משיבה הגמרא: אמנם מותרים הם
בטלטול, אך כְּבִידִין קוֹבְעָתָן – כובדם קובעם במקומם, שמחמת
כובדם אין אדם בא ומוזים משם.
וְרַב יוֹסֵף אָמַר בשם רבי אוֹשְׁעִיא, סוֹלָמוֹת שְׂבָבְכָל שהשעינם על
הכותל כדי למעט את גובהו, **אֵינָן צָרִיבִין קָבַע** – חיבור לקרקע.
שואלת הגמרא: **מַאי טַעְמָא** הם ממעטים, הרי הם כלים ומותרים
בטלטול. משיבה הגמרא: כְּבִידִין קוֹבְעָתָן, ואין מטלטלים אותם.
מבארת הגמרא: **מַאי דְּאָמַר** זה [רבי אושעיא] שאמר שסולמות
ממעטים ללא חיבור לקרקע, כָּל שֶׁבֶן שִׁיאֻמַּר שְׂדָקָלִים ימעטו ללא
חיבור לקרקע. **וְמֵאן דְּאָמַר** – וזה [רבי חייא] שאמר שְׂדָקָלִים
ממעטים ללא חיבור לקרקע, רק בדקלים אמר כן, **אֲבָל בְּסוֹלָמוֹת**
לא יאמר שימעטו ללא חיבור לקרקע.
בגמרא לעיל (עז) נתבאר שרוחב סולם הממעט את הכותל צריך
להיות רוחבו ארבעה טפחים, הגמרא מסתפקת בדין זה בכמה
אופנים: **כַּעַם מִנִּיָּה** – שאל ממנו רב יוֹסֵף מְרִבָּה, סוֹלֵם כל שהוא
מְבָאן וְסוֹלֵם כל שהוא מְבָאן וְקָשִׁין של תבואה בְּאִמְצָע – אם

זו [לוח, דף] הַיּוֹצֵא מִן הַכּוֹתֵל, ויש בו אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טפחים,
וְהַנִּיחַ עָלָיו – והשעין על הַיּוֹצֵא ראשו של סוֹלֵם, שרגליו מוצבות על
קרקע החצר, אפילו אם רוחב הסולם אינו ארבעה טפחים אלא כָּל
שֶׁהוּא בלבד (צִיּוּר א), מִיַּעֲטוּ – מיעט בכך את גובה הכותל,
שנחשב הַיּוֹצֵא כדבר אחד עם הסולם שתחתיו וְאֵין הַיּוֹצֵא נחשב
כמיעוט באויר, ובעליונו הרי יש רוחב ארבעה טפחים.
וְלֹא אָמַרְן – ולא אמרנו דבר זה שמועיל הַיּוֹצֵא למעט, **אֲלֵא דְּאֻתְבִּיה**
עָלִיָּה – רק כשסמך את ראש הסולם על הַיּוֹצֵא, אֲבָל אם אֻתְבִּיָּה –
הושיבו והניחו את ראש הסולם בְּתִרְיָה – ליד הַיּוֹצֵא והוא נסמך על
הכותל, **אֲרִוּחִי אֲרִוּחִי** – הרי זה כמו שחרזב את הַיּוֹצֵא למקום
הסולם, אולם הסולם לא נעשה כמדרגה לעלות ממנו לַיּוֹצֵא, משום
שאינו מונח עליו, ואין הַיּוֹצֵא יכול למעט, כי הוא מובדל מהקרקע
הרבה, והרי זה מיעוט באויר.
הגמרא מביאה דין נוסף בענין מיעוט של זיו: **וְאָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר**
רַבָּה בְּרִ אֲבִיהּ, כּוֹתֵל שְׂגוּבָהוּ תִּשְׁעָה עָשָׂר טפחים, צָרִיךְ זִיו אֶחָד
לְהִתִּירוֹ על ידי סולם כל שהוא, ובלבד שיצא הַיּוֹצֵא באמצע הכותל,
באופן שלא יזיהה ממנו למעלה עשרה טפחים, ולא ממנו למטה
עשרה טפחים, ואם הוא כּוֹתֵל של עָשָׂרִים טפחים, צָרִיךְ שְׁנֵי זִיזִים
לְהִתִּירוֹ, ואחד מהם בתוך עשרה טפחים התחתונים, והשני בתוך
עשרה העליונים. **אָמַר רַב חֲסֵדָא**, ומה שמועילים שני זיזים, הוא
כְּשֶׁהָעֲמִידִין את שני הזיזים, וְהַ שְׁלֵא כְּנֶגְדָּהּ, אלא זה משוך לצד זה
וזה לצד זה, כדי שיוכל להעמיד סולם על הַיּוֹצֵא התחתון ולסומכו
בשיפוע על הַיּוֹצֵא העליון (צִיּוּר ב).
סוגייתנו דנה בענין מיעוט רוחבו של עמוד העומד ברשות הרבים,
שגובה עשרה טפחים ורוחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים
[שנידון ברשות היחיד]. והובא ענין זה כאן אגב הסוגיא דלעיל
שעסקה בענין מיעוט כותל מעשרה טפחים: **אָמַר רַב הוֹנָא, עָמוּד**
בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טפחים וְרוּחְבָּהּ אַרְבָּעָה טפחים, שנידון
ברשות היחיד, וְנִקְצֵן בּוֹ [בֶּעֱמוּד] מלמעלה בראשו יָתֵד שעוביו
כָּל שֶׁהוּא, מִיַּעֲטוּ – מיעט על ידי כך את רוחבו של העמוד
מארבעה טפחים, ובטל ממנו שם רשות היחיד.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בבאור דינו של רב הונא: **אָמַר**
רַב אֲדָא בְּרִ אֲבִיהּ, וְכִנְבֻּתָּהּ הִיתָד שְׁלֹשָׁה טפחים, אזי הוא ממעט,
אבל בפחות מכך לא, משום שעד שלשה הוא נחשב כגגו של
העמוד. **אֲבִי וְרַבָּה, דְּאָמְרֵי תַרְוִיחֵיהּ** – שניהם אמרו, אף על פי שֶׁאֵין
גְּבוּהָ הִיתָד שְׁלֹשָׁה טפחים הוא ממעט. שואלת הגמרא: **מַאי טַעְמָא**
– מה טעמם של אבִי ורבא. משיבה הגמרא: **לֹא מִשְׁתַּמֵּשׁ לִיה** –
לפי שאינו יכול להשתמש בעמוד במקום נגיעת היתד, על כן הוא
ממעט את רוחב העמוד אפילו כשאינו גבוה שלשה טפחים. **רַב**
אֲשִׁי אָמַר, אֲפִילוּ שְׁנִבְוָהּ הִיתָד שְׁלֹשָׁה טפחים אינו ממעט. שואלת
הגמרא: **מַאי טַעְמָא** – מה טעמו של רב אשי. משיבה הגמרא:
אֲפִשְׁכַּר דְּתִלִּי בִּיה מִידָּה – יכול הוא לתלות על היתד איזה דבר, והרי
זה בכלל שימושי העמוד, ולפיכך אינו ממעט.
הגמרא דנה בדעת רב אשי: **אָמַר לִיה רַב אֲחָא בְּרִיה דְּרַבָּה לְרַב**
אֲשִׁי, לשיטתן שאמרת שגם השימוש ביתד הוא בכלל שימושי
העמוד, מִלֵּאז את העמוד בּוֹלֵו בִּיתְדוֹת, שאז אינו יכול להשתמש
ביתדות לתלות בהם, מִזֵּה – האם באופן זה ממעטים הם את רשות
היחיד. **אָמַר לִיה רַב אשי** לרב אחא בריה דרבא, **לֹא שְׂמִיעַ לָךְ** –
וכי לא שמעת הָא [זה] דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עומק הַבּוֹר וְחוֹלְיָתָה –
והעפר שניטל מחפירת הבור והניחוהו סביב לבור, מְצַטְרֵפִין
לְעֶשְׂרָה – להשלים גובה עשרה טפחים, שאם לא היה בעומק הבור
עשרה טפחים רק בצירוף גובה החוליא, הרי שניהם ביחד
מצטרפים, ונעשה חלל הבור רשות היחיד. וכשם שמצטרפים
עומק הבור עם גובה החוליא להשלים גובה עשרה טפחים, כך
מצטרפים עובי החוליא עם רוחב חלל הבור להשלים לרוחב
ארבעה טפחים, והנוטל דבר שהיה מונח ברשות הרבים והניחו על
החוליא, וכן הנוטל ממנה והניח ברשות הרבים חייב.
מבאר רב אשי את דינו של רבי יוחנן, ושואל: **וְאֵמָא** – ומדוע
נחשב הגג של החוליא רשות היחיד, הָא **לֹא מִשְׁתַּמֵּשׁ לִיה** – הרי

המשך ביאור למס' עירובין ליום שבת קודש עמ' א

1 השעין על הכותל שני סולמות שרוחב כל אחד מהם פחות
2 מארבעה טפחים, וכדי להשלים רוחב ארבעה טפחים הרחיקם זה
3 מזה, וביניהם תקע קשים של תבואה כעין שליבות של סולם,
4 באופן שרוחב הכל ביחד ארבעה טפחים [ציור ד], מֵהוּ – מה דינו.
5 אָמַר לִיָּה – השיב לו רבה לרב יוסף, אֵין כֹּף הָרָגֵל עוֹלָה כֶּהֱן –
6 בקשים, כלומר הואיל והרגילות לעלות בסולם באופן שהרגלים
7 באמצע הסולם, וסולם זה שבאמצעו קבועים קשים אינו ראוי
8 לכך, לפיכך אינו מועיל למעט.

9 עוד שאל רב יוסף את רבה: קָשִׁין תקועים מִכָּאן – מצד זה
10 של הסולם, וְקָשִׁין תקועים מִכָּאן – מצידו השני, וְסוּלָם שאינו
11 רחב ארבעה טפחים פְּאֻמָּצֵעַ והקשים משלימים את רוחבו
12 לארבעה טפחים [ציור ה], מֵהוּ – מה דינו. אָמַר לִיָּה – השיב
13 לו רבה לרב יוסף, הֲרִי כֹף הָרָגֵל עוֹלָה כֶּהֱן – בשליבות
14 הסולם, והקשים שמהצדדים ראויים לשימוש העולה בסולם,
15 שיאחוז בהם בידיו בעלותו בסולם, ולפיכך סולם זה ממעט
16 את הכותל.

עירובין דף עה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמז

סוף – ששעה סולם מאילן שנעבד בעבודה זרה ונאסר בהנאה,
 מהו שיעיל לעירוב חצירות, שהרי נמצא שנהנים מדבר האסור
 בהנאה. ושאלה זו, תיבצי – יש להסתפק בה לדעת רבי יהודה
 הסובר (לעיל לא.) שהנותן עירוב תחומין בקבר, עירובו מועיל אף
 שהקבר אסור בהנאה, שכן יש מקום לומר שלדעתו עירוב
 חצירות על ידי סולם אשירה לא יועיל. וכן תיבצי – יש להסתפק
 בשאלה זו לדעת רבנן הסבורים (שם) שאין עירוב תחומין בקבר
 מועיל, שכן יש מקום לומר שלדעתם עירוב חצירות בסולם
 אשירה כן יועיל.
 ומפרש רב יוסף את צדדי הספק לרבי יהודה ולרבנן: תיבצי לרבי
 יהודה – הספק בדעת רבי יהודה הוא, משום שיש לומר שעד כאן
 לא קאמר רבי יהודה ה"הם –שם] דמוקד ללגנות ב"ת –שבתה]
 לצורך עירוב תחומין באיסורי הנאה כגון בקבר, אלא ה"הם דב"ת
 דקנה ליה עירוב לא ניתא ליה דלינר – שאחר שכבר קנה שביטה
 וחל העירוב, אינו צריך עוד לשמירתה של הפת ולא איכפת לו אם
 תאבד, ונמצא שאינו נהנה משמירת הפת על ידי הקבר, וכל
 הנאתו היא רק מקניית העירוב על ידי הקבר, וזו לא נחשבת
 הנאה, שכן אין מערבים עירוב תחומין אלא לדבר מצוה, ומצוות
 לא ניתנו ליהנות מהם, אבל עירובי חצירות נעשים להנאות
 שיוכלו לטלטל מחצר לחצר אף לדבר רשות ולא רק לדבר מצוה,
 ואם הסולם מאשירה נמצא שנהנה מאיסור הנאה. או דילמא – או
 שמא אפילו לרבנן יועיל כאן, משום שאף שנהנה מעמידת סולם
 האשירה שם, שיהיו החצירות מעורבות על ידו, מכל מקום אינו
 משתמש בו כלל ואינו עולה בו, ופיתחא – ופתח גמור הוא, וזה
 שאסור לעלות בו, הוא רק כאילו אר"ה הוא דרביעי עליה – אריה
 רובץ עליו, כלומר איסור התורה להשתמש בו, וכשם שאם יש
 פתח גמור ואריה רובץ לידו החצירות מעורבות, כן סולם זה יש
 עליו שם פתח והוא עושה את החצירות מחוברות.
 א"ר רב רב רב יוסף תשובה לשאלותיו, סתם אילן שעשאו
 סולם מוקד לערב על ידו, כיון שהוא פתח ראוי לשימוש אלא
 שאריה רובץ עליו, ואלו אשירה שהיא סולם, אסורה בהנאה
 להתיר על ידה טלטול בין החצירות.
 הגמרא מקשה על רבה ומביאה דעות אחרות: מתיקף לה – הקשה
 רב חסדא על רבה, אדרבה – מסתבר לומר ההיפך מדבריו, אילן
 שאסור שבת גורם לו שלא יהיה אפשר להשתמש בו בשבת,
 נתיקף – יאסר מלטלטל על ידו, אשירה שאסור דבר אחר – עבודה
 זרה] גורם לו שלא יהיה אפשר להשתמש בו בשבת ולא איסור
 שבת, לא נתיקף – לא יאסר מלטלטל על ידו.
 איתמר נמי – וכן נאמר בבית המדרש כסברת רב חסדא, כי א"תא
 – כשבא רבין מארץ ישראל, א"ר בשם רבי א"ל, ואמר ליה –
 ויש אומרים שהשמועה דלהלן א"ר רבי אבהו א"ר –שם] רבי
 יוחנן, כל שאסור שבת גורם לו, כמו אילן שעשאו סולם, אסור, כל
 שאסור דבר אחר גורם לו, כמו אשירה, מוקד.
 רב נחמן בר יצחק מתייב – שנה כך, עשה אילן סולם, פלוגתא
 – תלוי במחלוקת דרבי ורבנן בעירוב תחומין שנתנו באילן,
 שלדעת רבי הוא עירוב, משום שיכול לטול את הפת בין
 השמשות, ולדעת חכמים אינו עירוב, משום שאינו יכול לטול
 אף בבין השמשות, וכן בענינו, לדעת רבי מועיל הסולם לעירוב
 החצירות משום שיכול לעלות בו בין השמשות, ולדעת חכמים
 אינו מועיל, לפי שאינו יכול לעלות בו בין השמשות. ואשירה
 שעשאו סולם, פלוגתא – תלוי במחלוקת דרבי יהודה ורבנן
 בעירוב תחומין שהניחו על קבר, שלדעת רבי יהודה עירוב עירוב
 משום שהוא סובר שמוקד לקנות שביטה לעירוב תחומין באיסור
 הנאה, ולדעת רבנן אין עירובו עירוב משום שלדעתם אסור לקנות
 שביטה לעירוב תחומין באיסור הנאה, וכן בענינו, לדעת רבי
 יהודה מועילה האשירה לעירוב החצירות אף שהיא אסורה
 בהנאה וזוהי כפתח שאריה רובץ עליו, ולדעת חכמים אינה
 מועילה מאחר שהיא אסורה בהנאה.

עוד שאל רב יוסף את רבה: היה סולם צר שאין בו רוחב ארבעה
 טפחים, וחקק להשלים ארבעה טפחים בכותל משני צידי הסולם
 כנגד שליבות הסולם (וציור א), ב"ה מגובה הכותל צריך לחקוק
 כדי להשלים את רוחב ארבעה טפחים, א"ר רבה לרב יוסף,
 ב"ה – עד גובה עשרה טפחים צריך להשלים רוחב ארבעה
 טפחים. ולאחר שיש גובה עשרה טפחים ברוחב ארבעה טפחים
 שהוא שיעור פתח, שוב לא איכפת לנו שהכותל גבוה אפילו
 הרבה יותר.
 רב יוסף ממשיך לשאול: וא"ר רב יוסף לרבה, חקקו את
 הרוחב כולו בכותל, שלא העמיד שם סולם אלא חקק בכותל
 מעלות שרוחבן ארבעה טפחים (וציור ב), ב"ה מגובה הכותל
 צריך לחקוק. א"ר רבה לרב יוסף, מ"ה קומתו של הכותל
 צריך לחקוק ברוחב ארבעה טפחים.
 שאל רב יוסף את רבה: וז"ל ש"א – ובמה שונה אופן זה מהאופן
 הקודם, שלא הצרכנו שיהיו החקיקות משלימות לרוחב ארבעה
 טפחים עד ראש הכותל. א"ר רבה לרב יוסף, ה"הם – באופן
 הקודם, שיש סולם עד ראש הכותל, מ"ה ללדס
 לעלות בו, אלא שכדי שיהיו רשאים לעבור ולערב בין החצירות
 צריך שיהיה פתח ביניהן, וזהו רק כשיש רוחב ארבעה טפחים
 בגובה עשרה טפחים, ולזה די שיש חקיקות המשלימות לרוחב
 ארבעה טפחים בגובה עשרה טפחים, אולם ה"ה – כאן שלא
 העמיד סולם אלא המעלות חקוקות בכותל, לא מ"ה ללדס – אין
 נוח לעלות בו כל כך, ולכן צריך שיהיה רוחב ארבעה טפחים עד
 ראשו.
 הגמרא דנה בענין אילן ואשירה המשמשים כסולם של כותל: ב"ה
 מ"ה –שאל ממנו] רב יוסף מ"ה, ע"ה ל"ה העומד סמוך
 לכותל, שישמש סולם לעלות בו על הכותל, על ידי שחתכו באופן
 שיהא נוח לעלות ולירד בו [וציור ג], מהו שיחשב כפתח בין
 החצירות, שיוכלו לערב ביניהם, שאפשר שהואיל ואינו ראוי
 לעלות בו בשבת אינו יכול להחשב כפתח. ושאלה זו, תיבצי – יש
 להסתפק בה לדעת רבי הסובר (לעיל לב) שאם הניח עירוב תחומין
 באילן, אף שאינו יכול לטול העירוב מהאילן בשבת ולפי שנחשב
 שימוש באילן אך מכיון שיכול לטול משם בין השמשות ומפני
 שנשלתו מהאילן אינה אלא שבות, ולא גורו על השבות בין
 השמשות] די בזמן זה להחלל העירוב, שמא כאן לא יועיל. וכן
 תיבצי – יש להסתפק בשאלה זו לדעת רבנן החולקים על רבי (שם)
 וסבורים שהנותן עירוב תחומין באילן אינו מועיל, שלדעתם אף
 בין השמשות אינו יכול לטול מהאילן [וסבורים שגורו על
 השבות אף בין השמשות], שמא כאן יוכל האילן להועיל כסולם.
 ומפרש רב יוסף את צדדי הספק לרבי ולרבנן: תיבצי לרבי – הספק
 בדעת רבי הוא, משום שעד כאן לא קאמר רבי ה"הם –שם] שמועיל
 עירובו, משום שכל דבר שהוא משום שבות כגון שימוש במחובר,
 לא גורו עליו בין השמשות, ה"ה מ"ה בין השמשות – דברים אלו
 אמורים רק בדבר שאינו צריך לו רק בין השמשות, כמו הנחת
 עירוב תחומין, שעניינו הוא קנין שביטה, חמנה הוא בין השמשות,
 א"ר פ"ה י"ה – לענין עירוב חצירות שאינו יכול לחול אלא
 אם יש פתח ביניהן, ופתח שאינו ראוי לשימוש כל היום אינו נחשב
 פתח, ואם כן כאשר הסולם הוא אילן ואינו ראוי לשימוש בשבת,
 יש לומר שלא יועיל אף שבין השמשות הוא ראוי לשימוש. או
 דילמא – או שמא אפילו לרבנן יועיל כאן, משום שבאמת הסולם
 שעל ידי האילן פתחא – פתח גמור הוא, וזה שאין עולים בו בשבת
 הוא רק כאילו א"ר הוא דרביעי עליה – אריה רובץ עליו, כלומר
 גזירת חכמים אוסרת להשתמש באילן בשבת, וכשם שאם יש פתח
 גמור ואריה רובץ לידו, החצירות מעורבות, כן סולם זה יש עליו
 שם פתח, ונעשו על ידו החצירות כחצר אחת ומועיל בו עירוב,
 ויטלטלו מזו לזו דרך חורים שבכותל.
 ממשיך רב יוסף לשאול: ואם תאמר שאכן אילן שהוא סולם נחשב
 פתח לעירובי חצירות, עדיין יש להסתפק באופן שע"ה ל"ה

משנה

המשנה ממשיכה לדון בחצירות הסמוכות זו לזו, ויש דבר שמפסיק ביניהן, אימתי מערבות כחצר אחת, ואימתי כשתי חצירות: תריין [-חפירה ארוכה] שמפסיק בין שתי חצירות, על פני כל החצר, והוא עומק עשרה טפחים, ודחב ארבעה טפחים, בני החצירות מערבין שנים ואין מערבין אחד, כלומר, כל חצר מערבת לעצמה, ואינן יכולות לערב יחד כחצר אחת, מפני שהחריץ הוא כמחיצה בין החצירות. ואפילו אם החריץ מלא קש או תבן, אינו נחשב כסתום, ועדיין הוא מפסיק בין החצירות, וכל חצר מערבת בפני עצמה. אבל אם החריץ מלא עפר או צורות [-אבנים קטנות], נחשב החריץ כסתום, ומערבין אחד ואין מערבין שנים, כלומר שתי החצירות מערבות יחד, כדין חצר אחת, ואינן יכולות להיחלק ולערב כל חצר בפני עצמה כשתי חצירות.

אם נתן עליו [-על החריץ] נסר - לוח עץ, שהוא רחב ארבעה טפחים, והוא עובר על גבי החריץ מחצר לחצר כעין גשר [ציור ד], וכן הוא הדין בשתי גוזזרות - נסרים הבולטים מכותלי עליות הבתים, על גבי רשות הרבים, שעומדות זו כנגד זו, ובכל אחת מהעליות שמהן יוצאות הגוזזרות דרים אנשים אחרים, ונתן נסר שהוא רחב ארבעה טפחים מגוזזרא לגוזזרא, הנסר משמש לפתח בין שתי החצירות ובין שתי הגוזזרות, ומערבין שנים - יכולים בני כל חצר ובני כל גוזזרא לערב לעצמם, ואם רצו, מערבין אחד - יכולים בני שתי החצירות ובני שתי הגוזזרות לערב יחד. פחות מכאן - ואם הנסר רחב פחות מארבעה טפחים, אינו נחשב כפתח, ומערבין שנים ואין מערבין אחד - ובני כל חצר ובני כל גוזזרא מערבים לעצמם, ואינם יכולים לערב כולם יחד.

גמרא

הגמרא מקשה על המבואר במשנה שבתבן אינו נחשב לסתימה בחריץ. ושאלת הגמרא: ובי תבן שהוא עתיד לפנותו לא תיין - אינו נחשב לסתימה בחריץ, והא אפן תבן - והרי שנינו במשנה (להלן עט, מכתבן - גדיש של תבן, שעומד בין שתי חצירות, אם הוא גבוה

עשרה טפחים, הרי הוא מפסיק ביניהם, ומערבין שנים ואין מערבין אחד - כל חצר מערבת לעצמה כדין שתי חצירות נפרדות, ואינן יכולות לערב יחד כחצר אחת. הרי שאף שעתידים ליטול משם את התבן, כל זמן שהוא שם הוא נחשב למחיצה, ואין אומרים שכיון שהוא עתיד להינטל, הרי זה כמו שאין שם מחיצה, וכמו כן לגבי חריץ יש לנו לומר, שאף שעתיד התבן להינטל משם, כל זמן שלא ניטל, יחשב החריץ כסתום.

מתרצת הגמרא: אמר רב, לענין שיחשב התבן כמחיצה, בול עומק לא פליגי - אין מי שיחלוק בדבר זה, וכולם מודים דהויא מחיצה - שגדיש של תבן נחשב מחיצה, ואף שהוא עתיד להינטל משם, כל זמן שהוא שם, והוא מפסיק בין החצירות, הוא נחשב כמחיצה, אבל לענין חציצה - שיחשב התבן כמי שחוצץ בפני אור החריץ, ומחשיב את החריץ כסתום וכהמשך הקרקע, אי פליגי - אם ביטל את התבן בחריץ, דיינו שאמר בפירוש שלא יטול את התבן מהחריץ, תיין - נחשב התבן כסתימה בחריץ, ואי לא פליגי, אלא הניח שם את התבן סתם, לא תיין - אין התבן נחשב לסתימה בחריץ.

שנינו במשנה: שאם החריץ מלא עפר או צורות מערבין אחד ואין מערבין שנים. הגמרא מבארת מתי עפר וצורות נחשבים לסתימה בחריץ: מדברי המשנה נקטה שאם החריץ מלא עפר או צורות, מערבין אחד, ולא חילקה בדבר, משמע שבכל אופן שהוא, נחשב החריץ כסתום. מקשה הגמרא: ואפילו בסתמא - כשהניח את העפר בסתם שאין אנו יודעים אם יטלנו משם או לא, גם כן הדין שנחשב החריץ כסתום, והתנן - והרי שנינו במשנה (אהלות פט"ו מ"ז), בית שיש בו טומאת מת, שמיצאו תבן או צורות, ובטלו לתבן או לצורות, בטל, וכל החלל שבו עומדים התבן והצורות נחשב כסתום, ואם אין שם אור טפה, הטומאה עולה ומטמאה את מה שעומד מעל המת אף מעל הבית. ומדייקת הגמרא ממה שאמרה המשנה שם, שביטל שם את התבן והצורות, ביטלו אין - שרק אם ביטל שם את התבן והצורות, דיינו, שאמר בפירוש שאינו רצה ליטלם משם, רק אז הם בטלים לבית, ונחשב חלל הבית כסתום,